

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

**BAKALAVRİAT SƏVİYYƏSİNİN (ƏSAS (BAZA) ALİ TİBB TƏHSİLİNİN)
İXTİSAS ÜZRƏ**

TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 050103 - Coğrafiya müəllimliyi

BAKI – 2020

BAKALAVRIAT SƏVİYYƏSİNİN 050103 - Coğrafiya müəllimliyi İXTİSASI ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Bakalavriat səviyyəsinin “050103 - Coğrafiya müəllimliyi” ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də “Ali təhsilin bakalavriat (əsas (baza) ali tibb təhsili) səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) Təsnifatı”na uyğun hazırlanmışdır.
- 1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:
 - İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infrastruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübəkeçmə, işəüzəlmə və təhsiliniartırma imkanlarını müəyyənləşdirmək;
 - Tələbələrə və işəgötürənləri məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar. eləcə də təlim nəticələri bəradə məlumatlandırmaq;
 - Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.
- 1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və “050103 - Coğrafiya müəllimliyi” ixtisası üzrə bakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün ali təhsil müəssisələri üçün məcburidir.
- 1.4. Tələbənin 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50%-dən çox olmamalıdır. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq həftəlik yükün həcmi dəyişdirilə bilər.

2. Məzunun kompetensiyaları

- 2.1. *Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı ümumi kompetensiyalara yiyələnmişdir:*
 - İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqlarına;
 - İxtisası üzrə ən azı bir xarici dildə kommunikasiya bacarıqlarına;

- Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə, milli dövlətimizin perspektiv inkişafını proqnozlaşdırma qabiliyyətlərinə;
- Milli dövlətimizin qarşılaşdığı təhdidləri və çağırışları müəyyən etmə bacarıqlarına;
- İş yerində informasiya texnologiyalarından istifadə etmək qabiliyyətinə;
- Komandada iş, problemin həllinə ortaq yanaşmaya nail olmaq qabiliyyətinə;
- Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək qabiliyyətinə və uğur qazanmaq iradəsinə;
- Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək qabiliyyətinə;
- Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarıqlarına;
- Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirilmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq qabiliyyətinə;
- Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də vətəndaş şüuru və etik yanaşmaya. həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;
- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına.

2.2. *Təhsil proqramının sonunda ixtisas üzrə məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına yiyələnmişdir:*

- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına;
- Riyazi-statistik metodlar coğrafi informasiyaların miqdar göstəricilərinin və keyfiyyət göstəricilərinin ölçülməsini təmin etmək bacarığına;
- Toplanan məlumatların müxtəlif proqramların vasitəsi ilə verilən məkan və zaman daxilində (sutkalıq, aylıq, illik, çoxillik, və əsrlik) ekstremal və riyazi-statistik (parametrik və qeyri-parametrik) göstəricilərini izah etmək bacarığına;
- Coğrafi əlaqələrin tiplərini və formalarını qrafiki modellərlə təsvir etmək, coğrafi göstəricilərin məkanda paylanması qanunauyğunluqlarını müxtəlif qiymətli izoxətlərlə ifadə olunmasını nümayiş etdirmək bacarığına;
- Coğrafiya elminin predmetini, tədqiqat sahələrini, tədqiqat metodlarının mahiyyətini şərh etmək qabiliyyətinə;

- Coğrafi kəşflərin, biliklərin, nəzəriyyələrin, kartoqrafik təsvirlərin cəmiyyətdəki rolunu və onların əhəmiyyətini izah etmək qabiliyyətinə;
- Coğrafiya elminin müasir və ənənəvi tədqiqat metodlarının mahiyyətini izah etmək, aerokosmik, riyazi-statistik, modelləşdirmə, sistemli təhlil metodları ilə coğrafi hadisə və proseslərə tətbiq etmək bacarığına;
- Coğrafiya elminin əsaslarını, onun müasir sahələrin, cəmiyyətdəki, ayrı-ayrı regionların təbii-resurs potensialının öyrənilməsində və mənimsənilməsindəki rolunu təhlili etmək qabiliyyətinə;
- Fiziki və iqtisadi coğrafiyanın müasir tədqiqat sahələrinin qarşılıqlı əlaqəsini sistemləşdirmək, astronomik məsələləri fizikanın qanunlarından istifadə edərək həll etdirmək, coğrafiya fənnində öyrəndiyi bir çox proseslərin astronomik və fiziki mahiyyəti ilə əlaqələndirmək bacarığına;
- Coğrafi mühit, təbii şərait və ehtiyatlardan istifadə etmək və potensialını qiymətləndirmək bacarığına;
- Yeni coğrafi elm sahələrinin (tibbi coğrafiya, riyazi coğrafiya, insan coğrafiyası, ekoloji coğrafiya və s.) inkişafını, onların fizika, riyaziyyat, kimya, biologiya və s. elm sahələri ilə inteqrasiyasını qiymətləndirmək qabiliyyətinə;
- Coğrafi İnformasiya Sistemi sahəsində əsas elmi biliklərlə, hər hansı bir hissəsinə aid informasiyanın emal edilməsinə, coğrafi proseslərin geostatistik və zaman-məkan analizi eyni zamanda proqnozlaşdırılma sistemində tətbiqini nümayiş etdirmək, coğrafi hesablama, hidrostatistik analiz, sinoptik təhlillər metodlarının və yerüstü informasiyanın əldə olunması və emalını sistemləşdirmək, və kosmik şəkillər və məsafədən zondlama texnologiyaları ilə yerüstü səthdən alınmış informasiyalara əsasən verilənlər bazası yaratmaq, 3 ölçülü relyef modellərinin tərtibi qabiliyyətinə;
- Yer elmləri sistemində fiziki coğrafiyanın yerini, onun predmetini, sahələrini, tədqiqat metodlarını, əlaqəsini, fiziki coğrafiyaya daxil olan geomorfologiyanın, landşaftşünaslığın, iqlimşünaslığın, hidrologiyanın, torpaq coğrafiyasının, biocoğrafiyanın əsaslarını . dünyanın və onun ayrı-ayrı regionlarının müasir təbiətinin formalaşmasına təsir edən amilləri müqaisə etmək bacarığına;
- İnsan coğrafiyasına aid elm sahələrinin inkişafında istifadə olunan tədqiqat metodlarını sistemləşdirmək, cəmiyyətin inkişafındakı coğrafi mühitin rolunu, onun dəyişməsinin xüsusiyyətlərinin, iqtisadi inkişafın mürəkkəbliyini, müasir dövrdə dəyişməsinin əsas bazalarını qiymətləndirmək bacarığına;

- Azərbaycanın təbii şəraitinin və təbii ehtiyatlarının sənayenin, kənd təsərrüfatının və turist-rekreasiya təsərrüfatında rolunu qiymətləndirmək, torpaqəmələgəlmə xüsusiyyətlərini, relyef, iqlim, aqroiqlim ehtiyatlarını, daxili suları və geoloji quruluşunu hərtərəfli əsaslandırmaq bacarığına;
- Təbii şərait və ehtiyatlardan coğrafi baxımdan istifadəyə dair təqdimatları, təbii potensialın iqtisadi-coğrafi və təsərrüfat baxımından formalaşma xüsusiyyətlərini, iqtisadi-coğrafi regionların inkişafında dövlət proqramlarının tətbiq edilməsi, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin inkişafının əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsindəki rolunu qiymətləndirmək qabiliyyətinə;
- Landşafların ekoloji problemlərini, ekoloji gərginlik yaradan amilləri aşkar edib, onların qorunması üçün zəruri təkliflər bacarığına;
- Təbiətə təbii və insan fəaliyyətinin yaratdığı problemləri aydınlaşdırmaq və təbiətin qorunmasına dair təkliflər irəli sürmək və yarana biləcək problemlərin qarşısının alınması üçün təkliflər hazırlamaq bacarığına;
- Geomorfologiyanın əsas anlayışlarını, geoloji strukturları, geotektonik prosesləri, dağəmələgəlmə mərhələlərini və orogenizləri, onların relyefyaradıcı rolunu izah etmək bacarığına;
- Relyefin insanın həyatında və təsərrüfat fəaliyyətinə əhəmiyyətini qiymətləndirmək bacarığına;
- Canlı orqanizmlərin coğrafi yayılma qanunauyğunluğunu və müxtəlif regionlarda canlı aləmin paylanmasını xəritə üzərində izah etmək bacarığına;
- Hidroloji proseslərin və hadisələrin fiziki mahiyyəti, quru sularının və su obyektlərinin hidroloji rejimlərinin formalaşmasının fiziki-coğrafi qanunauyğunluqlarına dair baza biliklərə malik olmaq bacarığına;
- Su obyektlərinə olan təbii və antropogen təsirləri və onların yaratdığı problemlərə dair proqnozlar vermək bacarığına;
- Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında meteoroloji kəmiyyətləri, atmosfer hadisələrinin, həmçinin iqlim tiplərinin paylanmasının coğrafi qanunauyğunluğunu qlobal, regional və lokal iqlim ünsürlərinin litosfer, hidrosfer, atmosfer və biosfer sistemində digər komponentlərlə əlaqəsini təhlil etmək bacarığına;
- Müasir iqlim dəyişmələrinin yaratdığı proses və hadisələri dəyərləndirmək bacarığına;
- Əhali coğrafiyası və demoqrafiya elminin inkişafında tədqiqat metodlarına malik olmaq bacarığına;

- Əhalinin irqi, milli-etnik, dil, din tərkibinin müxtəlifliyinin səbəblərini təhlili metodlarının tətbiqi bacarığına;
- Əhali artımının, yerdəyişməsinin regionlar üzrə paylanması təbii mühit və iqtisadi amillərin rolunu qiymətləndirmək bacarığına;
- Vahid məskunlaşma sistemini ictimai-tarixi və təbii şərait daxilində cəmiyyətin ərazi təşkili prinsiplərinə və metodlarının tətbiqi bacarığına;
- Təbii landşaftları və onların transformasiya qanunauyğunluqlarını, onların tarixi inkişaf mərhələlərini və müasir vəziyyətini qiymətləndirmək bacarığına;
- Dünyanın ekoloji şəraitini təhlil etmək və ekoloji gərginliyin azaldılması üçün zəruri tövsiyələr hazırlama qabiliyyətinə;
- Regionların inkişafında ərazi istehsal sistemlərinin istehsal, iqtisadi əlaqələrini təhlil etmək və ərazinin təsərrüfat strukturunun formalaşması və tarixi xüsusiyyətlərinin tədqiqat metodlarının tətbiqi bacarığına;
- Ölkə və regionlarda yaranan global iqtisadi, demoqrafik, sosial problemlər və onların həllinə dair təkliflər hazırlama qabiliyyətinə;
- Coğrafi, sosial obyektlərin yaranmasını və inkişaf mərhələlərini, insanın yaşayış səviyyəsinə təsir edən amilləri, insanın məkanda iqtisadi fəaliyyətinin coğrafi mühitdən asılı olaraq dəyişməsinə və insan fəaliyyətinin mühitdə yaratdığı problemlərin həllinə dair proqnozlar vermək bacarığına;
- Qafqazın, eləcə də Xəzər dənizinin təbii şəraitinin və təbii resurslarının mənimsənilməsi, regiona daxil olan respublikalarda əhalinin məskunlaşmasının müxtəlifliyini müqayisə etmək bacarığına;
- Türk xalqlarının geomədəni, tarixi, coğrafi, siyasi mədəniyyətini, türk xalqlarının iqtisadi, siyasi, mədəni gücünə dair müasir təsəvvürlərə malik olma bacarığına;
- Kartoqrafik təsvir vasitələrindən istifadə etməklə əraziyə dair kompleks informasiya vermək bacarığına;
- Çöl və laboratoriya şəraitində aparılan tədqiqatlardan əldə edilmiş nəticələrin işlənilməsi, təqdim olunması və məruzə edilməsi bacarığına.
- Coğrafiya üzrə qazanılmış bilik, bacarıq və vərdislərə uyğun olaraq problemlərin həllində iştirak etməyə hazır olmaq bacarığına;
- Təlim prosesini ümumi təhsilin coğrafiya fənləri üzrə dövlət standartlarının tələblərinə uyğun olaraq təşkil etmək bacarığına;

- Fənnin nəzəri və praktik səviyyədə öyrənilməsinin tərkib hissəsi olan psixoloji, pedaqoji, didaktik, kommunikativ məsələlərdən baş çıxarmaq bacarığına;
- Təhsilalanların istedadının aşkar olunması və inkişafı ilə bağlı, habelə xüsusi qayğıya ehtiyacı olanlar üçün inklüziv təlim metodologiyasının, distant təhsil texnologiyalarından istifadə bacarığına;
- Sistem təfəkkürə sahib olmaqla yanaşı, pedaqoji innovasiyaları mənimsəmək keyfiyyətinə və dəyişən pedaqoji mühitə uyğunlaşmaq bacarığına;
- Təlim prosesində şagirdlərin sosiallaşdırılması, peşəyönümü proseslərini, şüurlu peşə-ixtisas seçiminə hazırlaşdırılması məqsədilə coğrafiya fənlərinin imkanlarının reallaşdırılması bacarığına;
- Tədris etdiyi fənnə hazır biliklər toplusu kimi deyil, daimi dərk etmə prosesi kimi baxmaq, analiz və sintez etmək qabiliyyətinə.
- Təlim-tərbiyə prosesinin keyfiyyətinin təmin edilməsi üçün şagirdlərin təhsil proqramı üzrə nailiyyətlərinin, diaqnostik, cari və yekun nəticələrinin qiymətləndirilməsi üzrə işin təşkili bacarığına;
- İdraki, ünsiyyət və psixomotor fəaliyyətlər əsasında həyati bacarıqların, milli və bəşəri dəyərlərin formalaşdırılması bacarığına;
- İnnovativ təlim metodlarının tətbiqi, təhsilin məzmununun səmərəli mənimsənilməsini təmin etməklə təhsilalanın formalaşdırılması, peşəkarlığının yüksəldilməsi bacarığına;
- Təhsilalanların nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulması bacarığına;
- Səmərəli əks-əlaqənin, əməkdaşlıq şəraitinin, estetik-emosional mühitin yaradılması bacarığına;
- Şagirdlərin əməkdaşlığının, fəallıq və təşəbbüskarlığının, müstəqilliyinin, yaradıcı fəaliyyətinin təşkili, universal təlim fəaliyyətinin növlərinin aşılması bacarığına;
- Regional ədəbi-mədəni təhsil mühitinin imkanlarını aşkara çıxarmaq və coğrafiya dərslərində istifadə etmək bacarığına;
- Təhsilalanların nailiyyətlərinin, bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsi üçün şifahi və yazılı sorğular, qiymətləndirmə cədvəli, testlər və s. tərtib və istifadə etmək bacarığına.
- Zəngin mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri nümayiş etdirmək qabiliyyətinə;
- Öyrənənlərə və həmkarlarına dostcasına yanaşmaq, onların tənqidinə hazır olmaq və fəaliyyətini tənqiddə uyğun olaraq qurmaq bacarığına;
- Yeni situasiyalara adaptasiya olunmaq, yeni ideyaları generasiya etmək qabiliyyətinə;

- Problemlə şəraitdə təşəbbüskarlıq göstərmək və məsuliyyəti öz üzərinə götürmək bacarığına.

3. Təhsil Proqramının strukturu

- 3.1. "050103 - Coğrafiya müəllimliyi" ixtisası minimum 240 (4 il) AKTS kreditindən ibarətdir. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS krediti
Ümumi fənlər		30
1.	Azərbaycan tarixi. <i>Bu fənn Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin yaranması, formalaşması və inkişafını öyrənir, müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşmasında siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolunu təhlil və tədqiq edilir. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir.</i>	5
2.	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya. <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	4
3.	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya. <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, nətiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	15
4.	Seçmə fənlər (<i>Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavələr edilə bilər.</i>)	
4.1.	Fəlsəfə	3
	Sosiologiya	
	Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları	
	Məntiq	
	Etika və estetikə	
4.2.	İnformasiyanın idarə edilməsi	3
	Politologiya	

	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	
İxtisas fənləri		120
5.	<p>Pedaqogika.</p> <p><i>Bu fənnin tədrisində pedaqogikanın nəzəri əsasları, təlim-tərbiyə nəzəriyyələri, təlimin qanunauyğunluqları, prinsipləri, metodları, vasitələri, təşkili formaları, müasir təlim texnologiyaları, məktəbin idarə olunması və ona rəhbərliyin forma və metodları öyrənilir</i></p>	10
6.	<p>Psixologiya.</p> <p><i>Bu fənnin tədrisində psixologiyanın predmeti, metodları, şagirdlərin yaş və psixoloji xüsusiyyətləri, onları öyrənmək üçün psixoloji metodlar tərtib etmək, onları diaqnostik ölçüdə tədqiq etmək öyrənilir.</i></p>	7
7.	<p>Təhsildə İKT.</p> <p><i>Bu fənn İKT vasitələrindən istifadənin müasir üsul və metodlarına; hesablama texnikası bazasında fəaliyyət göstərən multimediyə texnologiyalarına, məlumatın daxil edilməsinə, toplanmasına, emalına, ötürülməsinə diqqət yetirir. Elektron tədris resursları və elektron lövhənin təlim prosesində istifadə edilməsinə, innovasiyaların idarəedilməsinə, distant təhsil, videokonfransların təşkili, aparat, program vasitələri və internetdə axtarış sistemləri ilə işləməyi diqqətə çatdırır.</i></p>	5
8.	<p>Multikulturalizmə giriş.</p> <p><i>Bu fənn multikulturalizm haqqında ümumi anlayışları, onun inkişaf mərhələlərini, bu sahədə əsas nəzəriyyələrin xüsusiyyətlərini, cəmiyyətdə mövcud olan etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin qorunması istiqamətində dövlətin apardığı siyasəti öyrədir. Azərbaycan Respublikasının multikulturalizm siyasətinin, sosial-mədəni proseslərin mahiyyətini, onun xüsusiyyətlərini və bu siyasətin ölkədə uğurla həyata keçirilməsinin səbəblərini təhlil edir.</i></p>	3
9.	<p>Geodeziya və kartoqrafiya.</p> <p><i>Bu fənn çöl şəraitində geodeziya işlərinin yerinə yetirilmə xüsusiyyətlərini, yer səthində dinamik proseslərin geodeziya üsulları ilə öyrənilməsini, müasir geodeziya, ölçmə texnologiyalarına bələd olmağı, müxtəlif miqyaslı</i></p>	6

	<i>ümumcoğrafi və tematik xəritə və atlasların tərtibi məsələlərini, xəritə və atlasların redaktə edilməsi, nəşrə hazırlanması və nəşr edilməsi texnologiyasını, kartoqrafiya elmi baxımından obyekt və proseslərin təhlilini aparmağı, kartoqrafiyanın tədqiqat üsulları və nəticələrini digər elm sahələrində tətbiq etməyi öyrənir.</i>	
10.	Hidrologiya. <i>Bu fənn hidroloji proseslərin və hadisələrin fiziki mahiyyəti, quru sularının və su obyektlərinin hidroloji rejimlərinin formalaşmasının fiziki-coğrafi qanunauyğunluqlarını əsaslandırır, təbii və antropogen şəraitdə səth sularının və yeraltı suların qarşılıqlı təsir proseslərini təhlil edir. Materik sularının formalaşmasını, su obyektlərinin növlərini, tiplərini, həmçinin yer səthində və onun təkində suyun formalaşmasını, hidroloji rejim xüsusiyyətlərini, su mühitində baş verən fiziki hadisələri və prosesləri öyrənir.</i>	5
11.	İqlimşünaslıq. <i>Bu fənn Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında meteoroloji kəmiyyətlərin və atmosfer hadisələrinin, həmçinin iqlim tiplərinin paylanması coğrafi qanunauyğunluğunu əsaslandırır; global və lokal iqlim ünsürlərinin litosfer, hidrosfer, atmosfer və biosfer sistemində digər komponentlərlə əlaqəni təhlil edir; müasir iqlim dəyişmələri və tərəddüdlərinə aid layihə tərtib edir.</i>	5
12.	Geomorfologiya. <i>Bu fənn geoloji strukturları, geotektonik prosesləri, dağamələ gəlmə mərhələlərini və orogenizləri, onların relyef yaradıcı rolunu müəyyən edir. endogen və ekzogen proseslərin, morfostrukturların, iri relyef vahidlərinin, dağların, dağ arası çökəkliklərin, yaylaların, düzənliklərin formalaşması aşkar edilir, relyefin təsərrüfat əhəmiyyəti, mənimsənilməsi, ekogeomorfoloji problemləri təhlil edir.</i>	5
13.	Regional fiziki coğrafiya. <i>Bu fənn materik və okeanların yerləşmə qanunauyğunluğunu müəyyən edir, hər bir materikin təbii komponentlərin ümumi qanunauyğunluqların təhlilinə diqqət yetirir, komponentlərin öyrənilməsi əsasında materiklərin təbiətinin, ərazi diferensiasiyası xüsusiyyətlərini və fiziki - coğrafi rayonlaşdırmanı təhlil</i>	6

	<i>edir.</i>	
14.	<p>Biocoğrafiya.</p> <p><i>Fənn üzrə anlayış və terminlərin mahiyyətini açıqlayır, yer kürəsinin müxtəlif regionlarında canlı aləmin paylanması coğrafi qanunauyğunluğunu əsaslandırır, bioaləmin digər komponentlər ilə əlaqəsini təhlil edir və biocoğrafi rayonlaşma nümunəsinə aid layihə tərtib edir</i></p>	5
15.	<p>Azərbaycanın fiziki coğrafiyası.</p> <p><i>Bu fənn Azərbaycanın coğrafi mövqeyi və təbii sərhədlərinin ərazinin təbii şəraitinə (iqlim, torpaq, daxili sular, canlı aləm və s) olan təsirini əlaqələndirir, geoloji müxtəlifliyi ilə mineral ehtiyatların paylanması arasında coğrafi qanunauyğunluğu təhlil edir, fiziki coğrafi regionların təbii şərait və ehtiyatlarını müqayisəli təhlil edir</i></p>	5
16.	<p>Torpaq coğrafiyası.</p> <p><i>Bu fənn torpaqların məkana görə yerləşməsinə müəyyən edir, həmçinin fənn üzrə anlayış və terminlərin mahiyyətini açıqlayır, yer kürəsinin müxtəlif regionlarında torpaq örtüyünün paylanması coğrafi qanunauyğunluğunu əsaslandırır. Torpağın canlı aləmin digər komponentləri ilə əlaqəsini təhlil edir. Torpaq tipləri və torpaq zonallıqlarının nümunələrinə aid layihə tərtib edir.</i></p>	5
17.	<p>Landşaftşünaslıq.</p> <p><i>Bu fənn landşaft anlayışının, landşaftların formalaşmasının, inkişafının, struktur-funksional xüsusiyyətlərini, onun komponentlərinin, əlaqə formalarını və asılılığını açıqlayır. Landşaftların təbii və antropogen təsirlər nəticəsində dəyişməsinə, təbii bərpasını, dayanıqlığını, məkan və zaman daxilində üfüqi və şaquli diferensiasiyasını qiymətləndirilməsini əsaslandırır. Landşaftların assimetriyasını, anomaliyalarını, proqnozlarını, transformasiyasını, mənimsənilməsinə təhlil edir. Landşaftların ekoloji problemlərini, ekoloji gərginlik yaranan amilləri aşkar edir, onların qorunması üçün zəruri təkliflər hazırlayır.</i></p>	5
17.	<p>İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları.</p> <p><i>Bu fənn iqtisadi və sosial coğrafiya elminin inkişafı və formalaşması,</i></p>	5

	<i>dünyanın təbii resurslarının (mineral, meşə, torpaq, su, Dünya okeanı) təsnifatı, coğrafi yerləşməsi və iqtisadi qiymətləndirilməsi, onlardan istifadə edilməsinin müasir problemlərini öyrənməyə köməklik edir. Dünyanın əhalisi, ölkələrin tipləri, siyasi coğrafiya və s. haqqında ilkin məlumatlar verilir.</i>	
18.	Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası (Dünya təsərrüfatının coğrafiyası). <i>Bu fənnin tədrisi dünya təsərrüfatının inkişaf xüsusiyyətləri, beynəlxalq əmək bölgüsü, byenəlxalq iqtisadi integrasiya və onun formaları, istehsalın yerləşmə prinsipləri və təsərrüfat sahələrinin yerləşməsinin coğrafiyasının müasir vəziyyətini təhlil etməyə imkan verir.</i>	5
19.	Regional iqtisadi coğrafiya. <i>Bu fənn dünyanın iri regionlarının və ölkələrinin iqtisadi coğrafi xarakteristikasını, onların iqtisadi-coğrafi, geosiyasi mövqeyi, təbii ehtiyatları, əsas təsərrüfat sahələrinin yerləşməsinin coğrafiyasına, həmçinin regionların iqtisadi, ekoloji, siyasi problemlərinə və onların həlli yollarına aid bilik və bacarıqları əhatə edir.</i>	6
20.	Azərbaycanın iqtisadi coğrafiyası. <i>Bu fənn Azərbaycan Respublikasının dünyada geosiyasi, iqtisadi mövqeyinə, təbii şərait və təbii ehtiyatlarını iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsinə, əsas təsərrüfat sahələrinin və əhalinin yerləşməsinin coğrafi yerləşmə xüsusiyyətlərinə həsr olunub, regional fərqlərini və ekoloji, iqtisadi problemlərinin müəyyən edilməsinə köməklik edir.</i>	5
21.	Əhali coğrafiyası. <i>Yer kürəsinin əhalisinin müxtəlifliyi, onun təbii artımı, əhalinin dini, irqi, etnik dil müxtəliflikləri haqqında, məskunlaşma formaları, urbanizasiya və onun yaratdığı problemlər, əmək ehtiyatları və onlardan istifadə edilməsinin coğrafi müxtəliflikləri, əhalinin miqrasiyası və onların müasir dünyadakı regional fərqlərini bu fənnin köməyi ilə təhlil etmək olar.</i>	5
22.	Turizm coğrafiyası <i>Bu fənn turizm coğrafiyası elminin inkişafı və formalaşması, dünyanın turizm potensialının və turizm ehtiyatlarının təsnifatı, coğrafi yerləşməsi və iqtisadi qiymətləndirilməsi, onlardan istifadə edilməsinin müasir problemlərini</i>	6

	<i>öyrənməyə köməklik edir. Dünyada beynəlxalq turizm hərəkatları və turizm gəlirlərini və s. haqqında geniş məlumatlar verilir. Dünyanın əsas turizm ölkələrinin və regionlarının, onların iqtisadi-coğrafi, geosiyasi mövqeyinə, həmçinin ölkələrin iqtisadi, ekoloji, siyasi problemlərinə və onların həlli yollarına aid bilik və bacarıqları əhatə edir.</i>	
21.	Coğrafiya tədrisinin nəzəri əsasları. <i>Bu fənn məktəb coğrafiyasının formalaşması və inkişafı, rəsmi tədqiqat metodlarına, coğrafiyanın təliminin pedaqoji-psixoloji əsaslarına, coğrafiya fənninin tədrisinin metod və üsullarına, istifadə olunan təlim vasitələrinin xarakteristikasına, təlimin təşkili formalarına, yeni qiymətləndirmə metodlarına aid bilik və bacarıqları özündə əhatə edir.</i>	5
21	Coğrafiyanın tədrisi metodikası. <i>Bu fənnin tədrisi məktəb coğrafiyasının ayrı-ayrı kurslarının tədrisi metodikasına, coğrafiya dərslək kompleksinin təhlilinə, coğrafiya fənnindən aparılan müşahidə və təcrübələrin, sinifdən xaric işlərin, praktik və müstəqil işlərin təşkilinə verilən tələblərə aid nəzəri və praktik bilikləri, bacarıqları əhatə edir.</i>	5
22	Mülkü müdafiə və ilkin tibbi yardım. <i>Bu fənn çərçivəsində fəvqəladə hadisələrin qarşısının alınması, onların nəticələrinin aradan qaldırılması, kütləvi qırğın silahları, nüvə silahı, nüvə silahının tətbiqi və nəticələri, nüvə silahının zədələyici amilləri, radioaktiv çirklənmə, bioloji silahlardan qorunma üsulları, karantin tədbirləri, dinc və müharibə dövründə əhalinin mühafizəsinin xüsusiyyətləri, fərdi mühafizə vasitələri, qəza və təbii fəlakətlər zamanı xilasetmə işlərinin təşkili və yerinə yetirilməsi qaydaları, kimyəvi silahlar tətbiq edilərkən davranış və fəaliyyət qaydaları, müxtəlif zədələnmə ocaqlarında və təbii fəlakət rayonlarında ilk tibbi yardım göstərilməsində sanitariya drujinalarının təşkil olunması haqqında məlumatlar öyrənilir.</i>	6

Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər¹ <i>Burada olan fənlər hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır.</i>	60
Pedaqoji internatura	30
CƏMİ	240

4. Tədris və öyrənmə

- 4.1. Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramında nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.
- 4.2. Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.
- 4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi universitetin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:
- mühazirə, seminarlar və praktiki tapşırıqlar;
 - təqdimatlar, müzakirələr və debatlar;
 - müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
 - layihələr;
 - problemlərə əsaslanan tədris;
 - sahə işləri;
 - rol oyunları;

¹ Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq ali təhsil müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşmalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.

- hesabatlar;
 - qrup qiymətləndirməsi;
 - ekspert metodu;
 - video və audio konfrans texnologiyaları;
 - video və audio mühazirələr;
 - distant təhsil;
 - stimulyasiyalar; və s.
- 4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.
- 4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə

- 5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilinsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hansı dərəcədə nail olunduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir.
- 5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) olmalıdır.
- 5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm şəkildə yenilənməsi ali təhsil müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:
- yazılı tapşırıqlar;
 - bilik və bacarıqlara dair testlər, kompüter əsaslı testlər;
 - şifahi təqdimatlar;

- sorğular;
 - açıq müzakirələr;
 - praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
 - praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
 - layihə işlərinə dair hesabatlar;
 - portfolionun qiymətləndirilməsi;
 - frontal sorğu;
 - qrup şəklində və özünüqiymətləndirmə; və s.
- 5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəllimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.
- 5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Ali təhsil müəssisəsi qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.
- 5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiat problemini anlamaq öyrədilir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.

6. Proqramın və hər bir fənnin təlim nəticələri

- 6.1. Təhsil proqramının təlim nəticələri, eləcə də hər bir fənnin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənnin sillabusunun hazırlanması ali təhsil müəssisəsinin/akademik heyətin səlahiyyətindədir.
- 6.2. Təlim nəticələri hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.
- 6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları müntəzəm şəkildə yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

- 7.1. Təhsil Proqramının tədris, öyrənmə və qiymətləndirmə prosesi ali təhsil müəssisəsinin aşağıdakı infrastruktura malik olmasını zəruri edir:
- təhlükəsiz təhsil şəraitinə, təhsil fəaliyyəti üçün zəruri imkanlara malik binalara, maddi-texniki və tədris bazasına, təchiz olunmuş tədris kabinetlərinə və laboratoriyalara, auditoriyalara, texniki tədris vasitələrinə, kabinetlərə, yataqxanaya, su, istilik, elektrik sistemlərinə, internet xidmətlərinə, virtual muzeylərə, elektron kitabxanaya, zəngin məlumat bazasına, məlumat axtarış sistemlərinə çıxışa malik olmalıdır.
- 7.2. Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyəti, bir qayda olaraq, elmi dərəcəyə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn şəxslər də tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Pedaqoji internatura

- 8.1. Pedaqoji internatura tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından önəmlidir.
- 8.2. Pedaqoji internatura ümumi təhsil müəssisələrində (ümumi orta və tam orta ümumtəhsil məktəbləri, ümumtəhsil internat məktəbləri, inteqrasiya təlimli internat tipli təhsil müəssisələri, xüsusi məktəblər və xüsusi internat məktəbləri, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün xüsusi məktəblər və internat məktəbləri, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün müəssisələr, istedadlı şagirdlər üçün məktəblər, gimnaziyalar, liseylər və digər müəssisələr) təşkil oluna bilər.
- 8.3. Pedaqoji internaturadan əvvəl ali təhsil müəssisəsi və pedaqoji internatura təşkil olunacaq ümumi təhsil müəssisəsi ilə müqavilə imzalanmalıdır. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər ümumi təhsil müəssisəsində, o cümlədən xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir. Müqavilədə şərtlər, tələbələrin hüquq və öhdəlikləri, digər zəruri təfərrüatlar əks olunur.
- 8.4. Pedaqoji internaturanın qiymətləndirilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydalara əsasən həyata keçirilir.

9. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

- 9.1. “050103 - Coğrafiya müəllimliyi” ixtisası üzrə Təhsil Proqramının məzunları mülkiyyət formasından və tabeliyindən asılı olmayaraq peşəsinə və ixtisas dərəcəsinə uyğun gələn ümumi

təhsil müəssisələrində, məktəbdənkənar təhsil müəssisələrində, peşə təhsili müəssisələrində, orta ixtisas təhsil müəssisələrində, təşkilatlarda, idarələrdə, birliklərdə və s. sferalarda, həmçinin mövcud qaydalara riayət olunmaqla müxtəlif təhsil müəssisələrində (ali məktəbdə elmi, elmi-pedaqoji fəaliyyət sahələri istisna olmaqla) işləyə bilər.

- 9.2. Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirməli, eləcə də vakant iş yerlərinə dair məlumatları öz veb sahifəsində yerləşdirməlidir.
- 9.3. “050103 - Coğrafiya müəllimliyi” ixtisası üzrə bakalavr proqramının məzunlarının təhsillərini magistratura səviyyəsi üzrə müvafiq ixtisaslaşma seçim cədvəlinə əsasən magistr proqramlarında davam etdirə bilərlər:
- 9.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtlərdəndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikasının Təhsil
Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini,
Elm, ali və orta ixtisas təhsili şöbəsinin müdiri

_____ Yaqub Piriyev

“___” _____ 2020-ci il.

Təhsil ixtisasları qrupu üzrə
Dövlət Təhsil Proqramlarını hazırlayan
işçi qrupun sədri

_____ Cəfər Cəfərov

“18” avqust 2020-ci il.